

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

Безпекові інститути в Україні

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Політологія. Національна безпека»

Спеціальність 052 Політологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 7 від 07 грудня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023 __

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Безпекові інститути в Україні
Викладач (-і)	Москалюк Михайло Федорович
Контактний телефон викладача	067 907 94 56
Е-mail викладача	moskaljuk62@ukr.net
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	<u>3</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	2 год. на тиждень згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Навчальний курс «Безпекові інститути в Україні» » спрямований на набуття знань щодо основних структур, органів та інститутів у галузі безпеки і оборони; концептуальних засад державної політики у сфері національної безпеки і оборони України; основ безпекової політики держави; сутності та змісту державного управління у сфері національної безпеки; теоретичних основ оборони держави; теоретичних основ воєнної стратегії; принципів та механізмів реалізації державної політики у сфері оборони; теоретичних основ оперативного мистецтва; теоретичних основ забезпечення проведення оборонної політики. Актуальність вивчення дисципліни визначається також сучасною складною геополітичною ситуацією у світі, спричиненою повномасштабною агресією росії проти України. У зв'язку з цим суттєво зріс запит на ефективність діяльності безпекових інститутів України в умовах воєнного стану.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Метою вивчення навчальної дисципліни «Безпекові інститути в Україні» є особливості функціонування безпекових інститутів України, які формують основні засади та чинники розвитку системи національної безпеки на сучасному етапі становлення Українського суспільства, зокрема в умовах воєнного стану. Завдання навчальної дисципліни – надати слухачам систематизовані теоретичні знання та уміння щодо фундаментальних основ у сфері оборони України; -оволодіння широким спектром знань з правового, політичного, теоретичного і практичного вимірів структури та функціонування ключових безпекових органів та установ України.	
4. Компетентності	
<u>Інтегральна компетентність.</u> Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки. <u>Загальні компетентності:</u> ЗК-1. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК-6. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. <u>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:</u> СК-5. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.	

СК-6. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

СК-10. Здатність аналізувати та розуміти сучасний стан і тенденції розвитку міжнародних відносин, їх вплив на національну безпеку держави, об'єктивний характер європейських та євроатлантичних інтеграційних процесів, шляхи досягнення сумісності із збройними силами країн Організації Північноатлантичного договору (НАТО).

СК-11. Здатність аналізувати основні проблеми забезпечення сфер національної безпеки, зрозуміло надавати оцінку тенденціям розвитку державної політики у сферах національної безпеки, аналізувати доктрини та стратегії національної безпеки іноземних держав та визначати потенційний негативний вплив їх реалізації на національну безпеку України.

СК-12. Здатність щодо усвідомлення функцій держави, реалізації цих функцій, правових основ цивільного захисту, дотримання основних принципів здійснення державної політики з питань цивільного захисту.

5. Результати навчання

РН-12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РН-13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

РН-17. Використовувати законодавство, вітчизняний та зарубіжний досвід у сферах забезпечення національної безпеки, здійснювати науковий аналіз її сучасного стану.

РН-18. Виявляти загрози національній безпеці держави у відповідних сферах, тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток сценаріїв виникнення надзвичайних ситуацій (аварій, катастроф тощо), узагальнювати та аналізувати причини їх виникнення, розробляти та організовувати проведення заходів із протидії актуальним і потенційним загрозам

6. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
7	052 Політологія	IV	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ до курсу. Безпекові інститути: зміст поняття, види, функції	2		8
Тема 2. Безпекові інститути України: становлення,	2	2	8

типологія та правові основи функціонування			
Тема 3. Міністерство оборони та Збройні сили в системі безпекових інститутів України	2	2	6
Тема 4. МВС, Національна гвардія та Національна поліція як безпекові структури	2	2	6
Тема 5. СБУ, Служба зовнішньої розвідки та Головне управління розвідки в системі національної безпеки України	2	2	6
Тема 6. Державна служба з надзвичайних ситуацій, Державна служба транспорту та Державна міграційна служба в системі національної безпеки України	2	2	6
Тема 7. Державна прикордонна служба та Управління державної охорони в системі національної безпеки України		2	6
Тема 8. Інститут глави держави в системі безпекових структур України		2	6
Тема 9. РНБО як безпекова інституція України		4	8
ЗАГ.:	12	18	60

7. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Структура розподілу балів в межах аудиторно-самостійної роботи студентів: 1) усні відповіді на семінарських заняттях – 70 балів; 2) індивідуальна робота: підготовка та захист реферату з обраної теми– 15 балів; 3) тестова контрольна робота – 15 балів Загальна кількість – 100 балів.
Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота є обов'язковою до виконання. Отримані студентом бали (максимум 10 балів) впливають на виставлення підсумкової оцінки. Письмова контрольна робота виконується виконується на останньому семінарському занятті. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав повний обсяг навчального навантаження, передбаченого навчальним планом з даної дисципліни. Реферативна робота виконується у друкованому форматі на аркушах А – 4. Обсяг - 12-15 сторінок, шрифт-14, інтервал-1,5, поля: зліва, зверху, знизу – 20 мм, справа – 15 мм. Список літератури подавати наприкінці тексту за алфавітом. Посилання на використані джерела - в тексті в квадратних дужках, де перша цифра - позиція у списку літератури, а друга – номер сторінки, наприклад, [8, с. 12]. Структура написання реферату: вступна частина; аналіз використаної літератури по темі (2-3 абзаци); характеристика обраної теми та перспективність її дослідження; визначення основних параметрів викладу матеріалу; наведення ілюстрованого матеріалу, що підтверджує аргументаційну базу; висновки; список використаної літератури. У випадку глибокого розкриття проблеми з відображенням авторської позиції реферат оцінюється 5 балами; обґрунтоване розкриття теми – 4 бали; неповне розкриття теми 3 бали; високий рівень компілятивності – 2 бали; розкриття лише одного аспекту дослідженого предмету – 0 – 1 бал.

	Враховується також: -складність обраної теми; -зміст, теоретичне узагальнення, обґрунтованість висновків; -кількість використаних джерел і літератури; -рівень знань з досліджуваної теми.
Семінарські заняття	Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за п'ятибальною шкалою: 5 балів студент отримує за вичерпну бездоганну відповідь із наведенням двох і більше прикладів на підтвердження теоретичного положення, яке розглядається. 4 бали – за повну відповідь із наведенням двох і більше прикладів проте з однією-двома змістовими неточностями. 3 бали – за неповну правильну відповідь, або таку, що містить ряд змістових неточностей чи невірно наведені приклади або їх відсутність. 2 бали – за часткову, з грубими недоліками відповідь, або за її неадекватність завданню чи відсутність взагалі. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, доповнення, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативні тези, змістовні доповнення, що дійсно сприятимуть розгляду проблемних питань. Студент (-ка) повинен (-а) мати не менше трьох оцінок за семінарські заняття, що у підсумку визначають середній арифметичний бал і виставляються в журналі окремою графою (максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях -30).
Умови допуску до підсумкового контролю	Якісне виконання: 1) тематики семінарських занять. Для цього необхідно якісно готувати конспекти семінарських занять. 2) двох індивідуальних робіт. Виконання реферативного завдання передбачає якісну пошукову працю, творчий підхід до оформлення студентом (-кою) індивідуальної роботи. Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю (іспиту – екзамену) за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 26 і більше балів. Максимум – 50 балів.
Підсумковий контроль	Залікова (тестова) контрольна робота. Кількість тестових завдань – 50. Тести побудовані за схемою: 4 завдання, з яких одна правильна відповідь. Максимум – 10 балів. Максимальна кількість отриманих балів протягом навчання – 100.
8. Політика курсу	
<u>Письмові роботи:</u> Письмові роботи виконуються студентом самостійно у вигляді відповідей на тестові завдання. Пропонується чотири варіанти відповідей із зазначенням однієї правильної. Письмова робота виконується на останньому занятті. <u>Академічна доброчесність:</u> Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв, планшету чи іншого мобільного пристрою під час опитування, виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до не	

зарахування результатів чи не складання тестування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. У випадку виявів недобропорядної поведінки, академічної недоброчесності(списування), викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи. З поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись дистанційно за умови погодження із керівником курсу.

Відвідування занять

Студент, який навчається за індивідуальним графіком виконує початковий план у строгій відповідності із затвердженими вимогами та термінами. Політика навчального курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у випадку пропущених занять без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на заняттях або ж невчасного виконання завдань студенту пропонується у визначений викладачем день і час відпрацювати пропущені заняття.

Неформальна освіта: порядок перерахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів з лінгвістики на платформах Coursera, UdeMy, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Повторне вивчення дисципліни: студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті <https://d-learn.pnu.edu.ua>

9. Рекомендована література

Джерела

Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-ВР>.

Про національну безпеку України: Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вер. 2020 р. №392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>

Рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від 25 бер. 2021 р. № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>

Про оборону України: Закон України від. 20 листопада 2024 р. № 4068-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>

Про правовий режим воєнного стану.: Закон України від 30. жовтня 2024 р. № 4042-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 10 квітня 2024 р. № 3633-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>

Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 19. Грудня 2024 р. № 4170-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>

Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 13. Липня 2023 р. № 3223-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 21. Червня 2018 р. № 2469-VIII (2469-19). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-15#Text>

Про Збройні сили України. Закон України від 20. Листопада 2024 р. № 4068-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>

Про національну поліцію: Закон України від 11 квітня 2024 р. № 3633-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 18. 12. 2024 р. № 4156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>

Основна

Абрамов В., Мошинський Р. Теорія безпеки та інститути (про вибір методологічної основи наукового дослідження системи національної безпеки). URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-3-3.pdf>

Бодрук О. С. Структура воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти: монографія. К., 2001.

Бортнікова О.Г. Інституційний підхід до вивчення систем безпеки в теорії державного управління // *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=429>

Бринцев В. В. Державне управління: питання теорії і практики у воєнній сфері в Україні: навч. посіб. К., 2017.

Горбулін. В. П., А. Б. Качинський Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України : монографія. К., 2007.

Золотов В.П. Райони ведення бойових дій. Х, 2000.

Косілова О. І. Політична безпека в системі національної безпеки України. *«Правова інформатика»*. 2011. № 1 (29).

Медвідь Ф., Чорна М. Безпекова політика України в умовах зовнішньої агресії: нормаативно-правове забезпечення. Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2015. Вип. 5-6. (79-80).

Москалюк М. Інститут президентства України в умовах російсько-української війни: виклики та особливості функціонування. *Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри*. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 25- 26 квітня 2024 р.). – Івано-Франківськ, 2024

Москалюк М. Безпекові інститути України в умовах воєнного стану. *Демократичні трансформації в державах Центрально-Східної Європи та Україні в умовах викликів та загроз*: збірник матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конференції (Світязь, 17-18 травня 2024 р.) /за заг. ред. В. І. Бортнікова, В. В. Бусленка. Луцьк: Вежа-Друк, 2024.

Основи воєнної безпеки держави: підруч. / Ю. В. Пунда, В. П. Грищенко, П. М. Грицай та ін. К., 2017.

Основи стратегії національної безпеки та оборони держави: підручник / О. П. Дузь -Крятченко, Ю. В. Пунда, В. П. Грищенко та ін.; 3 – е вид., переб. і доп. К., 2015.

Потехін О.В., Тодоров І.Я. Глобалізація безпеки. Донецьк, 2011.

Радецький В. Г., Дузь-Крятченко О .П., Воробйов В. М. Основи стратегії національної безпеки та оборони держави. Підручник. Київ, 2009.

Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ, 2022.

Резнікова О. О. Проблеми планування у сфері національної безпеки України. *Стратегічна панорама*. 2021.

Резнікова О. О., Войтовський К. Є. Щодо концепції забезпечення національної стійкості в Україні : аналіт. зап. Київ : НІСД, 2020. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/analit-resnikova-nationalsecurity-8-2020-1-1.pdf>

Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ, 2017.

Солодовник Е. Діалектика інтеграції України до НАТО і ЄС: Конкуренція чи партнерство? URL: <http://qha.com.ua/ru/analitika/dialektika-integratsii-ukraini-do-nato-i-s-konkurenciyachi-partnerstvo/193231/>

Смолянюк В. Ф. Системні засади національної безпеки України. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2018. № 2 (37).

Kuchyk O., Berezovska-Chmil O., Moskaliuk M., Svoboda I. The role of state institutions in the formation of security policy during potential military conflicts | El papel de las instituciones estatales en la formación de la política de seguridad durante posibles conflictos militares. *Salud, Ciencia y Tecnología - Serie de Conferencias*. 2025. №4, p.1304-1318

Викладач: Москалюк М. Ф., доцент кафедри політології